

Łagodzenie wyzwań, z którymi zmagają się jąkające się dzieci w wieku szkolnym

Isabella K. Reichel

Ed.D., CCC-SLP/A

Certyfikowany specjalista w dziedzinie zaburzeń płynności mowy
adiunkt w Touro College w Nowym Jorku
(program studiów podyplomowych z zakresu logopedii)

International Conference Fluency Disorders:
Theory and Practice, Katowice, Poland, 2016

„Moja kariera była źle ukierunkowana” Van Riper

Kiedy zbliżałem się do końca mojej długiej kariery w zawodzie logopedy, oczywiste stało się dla mnie, że przyjąłem błędny cel w moim życiu zawodowym.

- Skupiałem cały mój wysiłek na jąkaniu u dorosłych zamiast u dzieci.
- Zahuję tego, ponieważ to był błąd – bardzo duży błąd.

- **We wczesnych latach 50-tych, Philip Glasner powiedział:**

*Powinno się pracować wyłącznie z młodymi jąkającymi się by **zapobiec lub zawrócić** rozwój tego zaburzenia zamiast próby leczenia go kiedy jest już **całkowicie rozwinięte.***

Van Riper, Dell i
Readin-Reeves,
2008

International Conference Fluency Disorders:
Theory and Practice, Katowice, Poland, 2016

„Moje jąkanie było bardzo nasilone w dzieciństwie” Van Riper

- „Strasznie **mocno się blokowałem**, reakcje walki były u mnie tak silne, że wyglądałem jak osoba chora na **epilepsję**”
- Inni ludzie **uderzali mnie w twarz**, by wyprowadzić mnie z tego stanu.”
- „Postawy społeczne wobec osób z zaburzeniami mowy były w tych czasach **pozbawione dzisiejszej świadomości**. Terapia tych zaburzeń była **karygodna** w porównaniu z dzisiejszymi standardami.”

Thames, 1990

International Conference Fluency Disorders:
Theory and Practice, Katowice, Poland,
2016

Jąkanie się nie jest zaburzeniem o rzadkim występowaniu

- Istnieje pogląd, że jąkanie jest rzadko występującym zaburzeniem.
- U 80% dzieci jękających się w wieku przedszkolnym zaburzenie ustępuje przed 5 rokiem życia, a **20% będzie nadal się jąkać** (Yairi i Ambrose, 2005)
- **8%** osób jękających zmaga się z zaburzeniem przez całe życie. (Yairi i Ambrose, 2013)
- Wiele dzieci z tym zaburzeniem unika pewnych słów lub sytuacji komunikacyjnych (Coleman & Yarus, 2014)
- Dzieci te używają strategii takich jak omówienia, podmienianie słów lub zmiana szyku zdań. Są one niepoprawnie diagnozowane i nie otrzymują odpowiedniej opieki

International Conference Fluency Disorders: Theory and Practice, Katowice, Poland, 2016

Dostrzegalne nasilenie jękania u dzieci

- Jeffrey – **częstotliwość**
 - Moje jękanie było uznawane za bardzo łagodne, ponieważ nie jąkałem się za często.
- Chris – **nasilenie**
 - Moje jękanie było dość nasilone ponieważ bardzo się wystraszyłem w mojej silnej reakcji walki.
- Jane – **czas trwania**
 - Moje jękanie miało duże nasilenie, ponieważ zająknięcia długo trwały.
- Nancy – **różne rodzaje**
 - Moje jękanie było dość nasilone ponieważ jąkałam się na różne sposoby, czasami to były powtórzenia, czasami przestanki, czasami doświadczałam bezdźwięcznych błoków, kiedy nie byłam w stanie wydobyć z siebie nawet głosu.
- Marshall – **negatywne uczucia były gorsze niż jego jękanie**
 - Moje jękanie nie było takie złe, ale wydawało mi się okropne, bo byłem wycieńczony moim zdenerwowaniem. Byłem pełen obaw, podenerwowany i niespokojny.
- Billy – **poczucie winy i wstydu**
 - Bardzo rzadko się jąkałem, bo umiałem to ukryć. Ale czułem się bardzo nieścisły i miałem poczucie winy oraz wstydu, choć moi znajomi praktycznie nigdy nie widzieli ani nie słyszeli jak się jąkam. Nieświadzę faktu, że cały czas muszę to ukrywać.
- **Nasilenie jękania może nie być istotne w przypadku negatywnych doświadczeń**

Hood, 2014

International Conference Fluency Disorders: Theory and Practice, Katowice, Poland, 2016

Wyzwania – od przedszkola do szkoły wyższej

- Negatywne reakcje rówieśników
- Ignorowanie i przerywanie
- Frustracja i złość
- Trudności w utrzymywaniu uwagi
- Kontrola emocji i zachowania
- Presja, by dostosować się do grupy
- Potrzeba akceptacji rówieśników
- Obawa przed mówieniem (logofobia)
- Trudności w rozmawianiu z obcymi
- Obawy związane z komunikacją

International Conference Fluency Disorders: Theory and Practice, Katowice, Poland, 2016

O'Brian i in., 2011

Wieloczynnikowy wpływ jąkania na proces edukacji

- Ograniczona możliwość werbalnego odniesienia się do wyśmiewania się
- Trudne do zrozumienia
- Postrzegane jako osoby, które się wolniej uczą
- Nie mówią nic w klasie
- Unikają przychodzenia do szkoły w dni kiedy wiedzą, że będą musiały więcej mówić
- Nie proszą nauczyciela o wyjaśnienie czegoś niezrozumiałego
- Problemy z zadaniami w szkole
- Niektóre przerywają nauczanie przedwcześnie
- Negatywne nastawienie do szkoły

O'Brian i in, 2011; Ribbler, 2006

International Conference Fluency Disorders: Theory and Practice, Katowice, Poland, 2016

Logopedzi uwzględnić w programie terapii

- branie udziału w dyskusjach klasowych
- prezentacje ustne
- płynne czytanie na głos
- odmawianie brania udziału w projektach grupowych
- „zdawanie” ale nie osiąganie pełni potencjału
- mówienie „nie wiem”, kiedy tak naprawdę wiedzą

Ribbler, 2006

International Conference Fluency Disorders: Theory and Practice, Katowice, Poland, 2016

Jąkanie „ukryte”

➤ Mam tajemnicę – i mnie to przeraża!

- Płynność była nagradzana; jąkanie stygmatyzowane
- *Zwolnij...*
- *Mów bardziej wyraźnie...*
- *Pomyśl, zanim coś powiesz...*
- *Spróbuj bardziej!*
- *Możesz lepiej!*
- *Od tego zależy twoja przyszłość!*
- *Przestań się jękać albo będą tego konsekwencje!*
- *Pracuj bardziej intensywnie, więcej, lepiej!*
- *MOŻESZ zapanować nad jękaniem. Widzieliśmy jak to robisz.*
- Myślałem, że mam wybór
- Jąkanie jest MOJĄ winą.
- Sztuka oszukiwania – reakcje unikania
- „pocałunek śmierci”

Hood i Roach, 2001

International Conference Fluency Disorders: Theory and Practice, Katowice, Poland, 2016

Wielowymiarowa diagnoza o terapia dzieci w wieku szkolnym

Jak upewnić się, że odnosimy się do wszystkich aspektów w jąkanii?

- ASHA odnosi się do terapii i diagnozy zaburzeń płynności w kontekście zaleceń Światowej Organizacji Zdrowia (WHO, 2001)
- Międzynarodowa Klasyfikacja Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF) jest schematem do diagnozowania i terapii dzieci w wieku szkolnym:
 - *Diagnoza*
 - *Wyznaczanie celów terapii*
 - *Planowanie terapii*
 - *Pomiar wyników*

<http://www.asha.org/Practice-Portal/Clinical-Topics/Childhood-Fluency-Disorders/Treatment>

International Conference Fluency Disorders:
Theory and Practice, Katowice, Poland, 2016

Negatywny wpływ jąkania na dzieci z tym zaburzeniem w oparciu o model ICF

Funkcjonalna komunikacja zależy od:

- *umiejętności skutecznego przekazu wiadomości*
- *...a nie od nasilenia jąkania (częstotliwości zająknięć)*

Jakość życia zależy od umiejętności:

- *radzenia sobie z napięciem i negatywnymi reakcjami*
- *efektywnego komunikowania się w różnych sytuacjach*

Reakcje na jąkanie zależą od:

- *czynników afektywnych*
- *czynników behawioralnych*
- *czynników kognitywnych*

Yanusz, Pekczarski, Quesal,
Guitar i McCauley, 2010

International Conference Fluency Disorders:
Theory and Practice,

Trzy główne elementy modelu ICF

- Badanie doświadczeń normalnego oraz zaburzonego funkcjonowania :

1. Funkcje i struktury ciała
2. Aktywność i uczestniczenie
3. Czynniki środowiskowe i osobowe

Yanusz i in., 2010

International Conference Fluency Disorders:
Theory and Practice, Katowice, Poland, 2016

Funkcje i struktury ciała

- Obrazowanie mózgu metodą rezonansu magnetycznego pokazuje anomalie w:
 - **Obszarach korowych**
 - białe komórki są odpowiedzialne za sprawną koordynację ruchową
 - **Obszarach podkorowych**
 - **Jądra podstawne i mózdzek**
 - **Funkcje sensoryczno-motoryczne**
 - wspieranie kontroli motorycznej oraz koordynacji czasowej ruchów związanych z mową

Chang, Zhu, Choo, i Angstadt, 2015

International Conference: Fluency Disorders:
Theory and Practice, Katowice, Poland, 2016

Aktywność i uczestniczenie

Zaburzenia funkcji lub struktur ciała mogą prowadzić do:

- ograniczenia aktywności dziecka
 - ludzie pragną w życiu:*
 - rozpocząć i podtrzymać rozmowę*
 - spędzać czas w towarzystwie rówieśników*
- ograniczenia uczestniczenia dziecka i osiągnięcia celów edukacyjnych i społecznych

Yarus et al, 2010

International Conference: Fluency
Disorders: Theory and Practice,
Katowice, Poland, 2016

Czynniki kontekstowe

Dotyczą otoczenia dziecka i jego indywidualnych uwarunkowań :

➤ Czynniki osobowe:

Negatywne reakcje (uczucia, zachowania drugorzędowe, myśli)

➤ Czynniki środowiskowe:

Reakcje rodziców, nauczycieli i rówieśników

International Conference: Fluency Disorders:
Theory and Practice, Katowice, Poland, 2016

Diagnoza jąkania oparta o model ICF

- Diagnoza musi być wielowymiarowa, żeby objąć różne problemy, jakich doświadcza dziecko jękające się w wieku szkolnym
- **Narzędzie do badania nasilenia jąkania (ang. *Stuttering Severity Instrument-4 – SSI-4*) (Riley, 2009)**
- *częstość, czas trwania i cechy towarzyszące momentom zająknięcia*
- **Całościowa ocena doświadczeń związanych z jękaniem (ang. *Overall Assessment of the Speaker's Experience of Stuttering – OASES*) (Yarus, Quesal, Coleman, 2010)**
- *Kwestionariusz samooceny dziecka rzucający światło na:*
 - *zaburzenie, reakcje*
 - *funkcjonalne umiejętności komunikacyjne*
 - *ograniczenia aktywności*
 - *ograniczenia uczestniczenia*
 - *czynniki osobowe i środowiskowe*
 - *jakość życia*
- **Zestaw narzędzi do diagnozy płynności (ang. *Fluency Assessment Battery*) (van Zaalen i Reichel, 2015)** Yarus i Quesal, 2004, 2010)

International Conference Fluency Disorders:
Theory and Practice, Katowice, Poland, 2016

Diagnoza jąkania oparta o model ICF

Nieformalne / teczka materiałów

Gotowość

Dłonie na stół – dziecko wymienia listę pozytywnych i negatywnych cech

Drabina zmartwień – dziecko tworzy hierarchię zmartwień

Różne kwestionariusze dla rodziców i dzieci

Wywiad

- wcześniejsze doświadczenia związane z jękaniem
- zachowania pierwszorzędowe
- strategię
- reakcje dziecka i jego środowiska na jękanie
- całościowy wpływ jąkania na życie dziecka
- Dane potrzebne do programowania terapii
- Dane wyjściowe do oceny postępów terapeutycznych

International Conference Fluency Disorders:
Theory and Practice, Katowice, Poland, 2016

Niepłynności mowy typowe dla jąkania a normalne niepłynności

Normalne niepłynności mowy

Niepłynności pomiędzy słowami

proste, pozbawione napięcia, rytmiczne, nieczęste

powtarzanie całych słów wielowyrzowych

poprawianie się, wtrącenia, zawahania, niedokończone frazy

zwykle jedno lub dwa powtórzenia

Niepłynności mowy typowe dla jąkania

Niepłynności w obrębie słowa

obejmuje mniejsze fragmenty: powtórzenie głosek i sylab

powtórzenia całych słów jednowyrzowych

wydłużenia

nierytmiczna fonacja

pausy z objawami napięcia

zwykle więcej niż dwa powtórzenia

International Conference Fluency Disorders: Theory
and Practice, Katowice, Poland, 2016

Normalne niepełności mowy

- „Chcę.... Chciałbym...ja... proszę cię, hm, hm, tego dnia, gdy... w momencie, gdy wyleczono wyleczono mnie, nie byłem jeszcze w pełni zdrowy.”
- „Jestem bardzo bardzo zajęty pracą nad hmmm esesejem.”
- „Jestem bardzo zajęty pracą nad moim esejem.”

Van Zaalen i Reichel, 2015

International Conference Fluency Disorders:
Theory and Practice, Katowice, Poland, 2016

Diagnoza innych obszarów komunikacji

- Umiejętności oralno-motoryczne
- Artykulacja
- Umiejętności językowe w zakresie produkcji i recepcji
- Użycie języka w kontekście społecznym
- Umiejętności narracyjne

International Conference Fluency Disorders:
Theory and Practice, Katowice, Poland, 2016

Wielowymiarowe podejście do terapii w oparciu o model ICF

- Zwiększyć:
 - *płynność*
 - *akceptowanie jękania i siebie jako osoby jąkającej się*
 - *pewność siebie*
 - *umiejętności komunikacyjne w codziennym życiu dziecka*
- Zmniejszyć:
 - *negatywne skutki jękania*
 - *zachowania drugorzędowe*
 - *reakcje unikania*
- Skuteczne radzenie sobie z mobbingiem szkolnym

International Conference Fluency Disorders:
Theory and Practice, Katowice, Poland, 2016

Strategie redukowania zmiany w funkcjach ciała

- Mówienie bardziej płynne
- Jąkanie bardziej płynne
- Podejście zintegrowane

International Conference: Fluency Disorders:
Theory and Practice, Katowice, Poland, 2016

Mówienie bardziej płynne

- Dzieci w wieku szkolnym
nie chcą brzmieć nienaturalnie i inaczej niż ich rówieśnicy.
- Logopedzi zachęcają dzieci do osiągnięcia większej, a nie „normalnej” płynności
- Wykorzystanie hierarchii zadań i sytuacji od łatwiejszych do trudniejszych
 - Naśladowanie → czytanie → mowa ustrukturyzowana → mowa spontaniczna
 - Gabinet logopedy → w domu → na placu zabaw → w klasie

International Conference: Fluency Disorders:
Theory and Practice, Katowice, Poland, 2016

Radzenie sobie z napięciem

- **Ciągłość fonacji:** łagodne wychodzenie z momentu zajknięcia zamiast „eliminowania” lub „naprawiania” jąkania
- **Wolne i gładkie rozpoczynanie wypowiedzi:** ocenę się w skali od 1 do 10 (1 = bez napięcia; 10 = najsilniejsze napięcie jakie kiedykolwiek czułeś)
- **Wolne tempo:** zwolnij o 5 km/h
- **Łatwy start mowy:** delikatne zwolnienie, zredukowanie napięcia i łagodne wchodzenie w słowo
- **Łagodne inicjowanie fonacji:** delikatne wydłużenie pierwszej głoski, by łagodnie rozpocząć produkcję mowy
- **Delikatny kontakt artykulatorów:** delikatne i lekkie stykanie artykulatorów, szczególnie przy głoskach, które wymagają mocniejszego kontaktu, jak na przykład głoski zwarto-wybuchowe i wargowe

International Conference: Fluency Disorders:
Theory and Practice, Katowice, Poland, 2016

Jąkanie bardziej płynne - uczenie się o mówieniu

- Poczucie utraty kontroli sprawia, że dziecko, chcąc ją odzyskać, wykazuje zachowania pierwszorzędkowe
- Rysowanie „maszyny mowy”
 - Układ oddechowy – powietrze potrzebne do mówienia
 - Głos
- Edukacja na temat jąkania
 - Co robimy, kiedy się jąkamy
 - Różne rodzaje jąkania się
 - Dziecko staje się nauczycielem lub ekspertem
 - Jąkanie można zmienić

International Conference: Fluency Disorders: Theory and Practice, Katowice, Poland, 2016

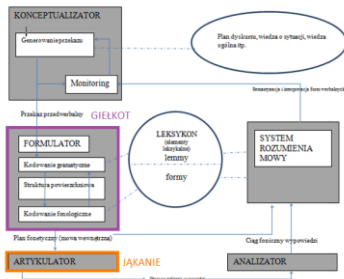
Jąkanie bardziej płynne – techniki

- Zidentyfikuj moment zająknięcia
 - Zlokalizuj gdzie wystąpiło fizyczne napięcie i reakcja walki
 - Przed, podczas, czy po momencie zająknięcia:
 - czasami przygotowawczy, wycofywanie się z momentu zająknięcia, i anulowanie epizodu jąkania
- Zredukuj fizyczne napięcie i reakcję walki „jąkaj się bardziej płynnie”, a nie mów płynnie
- Rozpoznaj fizyczne zachowania towarzyszące momentom zająknięcia
- Lepsza świadomość i umiejętności samokontroli
- Odgrywanie ról i scenki odpowiadające hierarchii sytuacji komunikacyjnych
 - (wymagania lingwistyczne i poziom stresu)

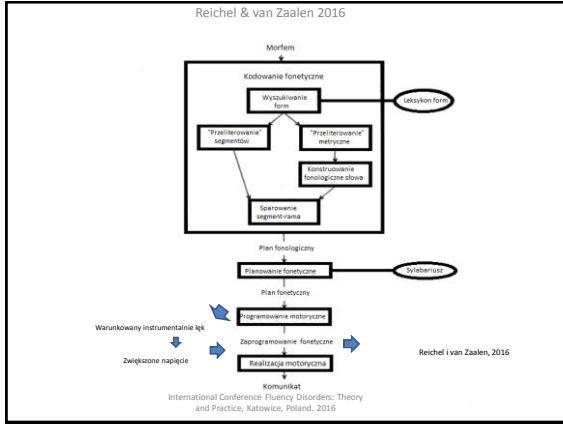
International Conference: Fluency Disorders: Theory and Practice, Katowice, Poland, 2016

Van Riper, 1973

Proces odbierania i nadawania mowy (Levelt, 1989)

International Conference: Fluency Disorders: Theory and Practice, Katowice, Poland, 2016

Redukowanie negatywnych reakcji (czynniki osobowe i środowiskowe)

- Strategie desensytyzacji pomagają zredukować lęk w ustrukturyzowanym, pozytywnym środowisku zapewniającym wsparcie
- Celowe jąkanie się
- Uczenie klienta sposobów na rozwiązywanie problemów

na radzenie sobie z autodestrukcyjnymi myślami, uczuciami i trudnymi sytuacjami w mowie

- Rozmawianie o myślach i uczuciach

Murphy, Yaruss & Quesal, 2007a

International Conference Fluency Disorders: Theory and Practice, Katowice, Poland, 2016

Redukowanie reakcji unikania

- Mówienie czegoś, kiedy chcą to powiedzieć i tego, co chcą powiedzieć
- Poprawa asertywności
- Przyjmowanie bardziej pozytywnych postaw
- Usystematyzowana hierarchia
- Edukacja na temat jąkania: „poziom eksperta”
- Przyjaciel korespondencyjny
- Grupa samopomocy
- Eksplorowanie momentu jąkania
- „Zastyganie” podczas epizodu niepłynności
- Pseudo-jąkanie
- Narysowanie obrazu jąkania

Murphy, Yaruss & Quesal, 2007a

International Conference Fluency Disorders: Theory and Practice, Katowice, Poland, 2016

Akceptacja

- odporność
- regulacja reakcji emocjonalnych i kognitywnych
- zdrowie psychiczne
- jakość życia
- nie jest alternatywą dla zmiany, ale raczej krokiem w procesie do osiągnięcia zmiany

Murphy, Yaruss & Quesal, 2007a

International Conference Fluency Disorders: Theory and Practice, Katowice, Poland, 2016

Restrukturyzacja poznawcza

- Uczenie się identyfikowania myśli u podstaw negatywnych postaw
- Badanie powiązań pomiędzy myślami, reakcjami i mową
- Ocena zasadności tych myśli
- Przyjęcie pozytywnych założeń lub myśli

International Conference Fluency Disorders: Theory and Practice, Katowice, Poland, 2016

Murphy i in., 2007a

Otwartość i wsparcie

- Dzieci w wieku szkolnym przygotowują prezentację o jękanii dla swojej klasy z pomocą logopedy lub nauczyciela (Murphy i in., 2007b).
- Grupy samopomocowe
- ISA (International Stuttering Association; Międzynarodowe Stowarzyszenie Osób Jękanących się)
- Czaty online
- Media społecznościowe (np. blogi)

International Conference Fluency Disorders: Theory and Practice,

Dostosowanie wymagań edukacyjnych

- Dzieci, które się jękają mogą kwalifikować się do dostosowania wymagań edukacyjnych
 - Użycie nagrań audio/wideo
 - Więcej czasu podczas prezentacji lub czytania na głos
 - Alternatywne zadanie zamiast czytania na głos
 - Różnicowanie liczby słuchaczy

International Conference Fluency
Disorders:
Theory and Practice, Katowice,

Radzenie sobie dokuczaniem i mobbingiem szkolnym i minimalizowanie go

- Wiedza redukuje ilość niewłaściwych reakcji
- Poprawne reagowanie na osoby znęcające się
- Edukowanie innych o efektach jękania i mobbingu szkolnego
- Desensytyzacja, restrukturyzacja poznawcza (zmiana sposobu myślenia o jękanii)

International Conference Fluency
Disorders:
Theory and Practice, Katowice, Poland.

Murphy, Yarus, i
Quesal, 2007b

Edukacja na temat mobbingu szkolnego

- Osoby znęcające się wychodzą z różnych środowisk
- Poniżające i złośliwe
- Niektórzy mają osobowość przywódcy i mogą być popularni w szkole
- Mogą być uciążliwi, impulsywni i agresywni wobec innych
- Rodziny mogą zaniedbywać lub znęcać się nad takimi dziećmi
- Niektórzy z nich mogą mieć niską samoocenę

International Conference Fluency
Disorders: Theory and Practice, Katowice,
Poland, 2007b

Murphy, Yarus, i
Quesal, 2007b

Radzenie sobie z mobbingiem szkolnym: odgrywanie ról

- Odgrywanie ról uczy asertywnych, niekonfrontacyjnych metod zwalczania mobbingu
- Ćwiczenie reagowania na znęcanie się w bezpiecznym środowisku gabinetowym buduje pewność siebie dziecka

Murphy, Yarus, &
Quesal, 2007b

International Conference Fluency
Disorders: Theory and Practice,
Katowice, Poland, 2016

Dyskusja klasowa na temat dokuczania i mobbingu szkolnego

- Jąkanie się nie jest niczyją winą
- Dyskusja o innych dzieciach, nad którymi też się znęcano normalizuje doświadczenia dziecka
- Dyskusja na temat radzenia sobie ze znęcaniem się
- Logopeda też bierze udział w dyskusji
- Dziecko mówi o tym, jak ono chciało by reagować na jąkanie
- Pozwala na ćwiczenie otwartego mówienia o jąkaniu
- Pytania i odpowiedzi

Murphy, Yarus i
Quesal, 2007b

International Conference Fluency Disorders: Theory
and Practice,
Katowice, Poland, 2016

Jeszcze kilka reakcji na mobbing szkolny

- „Sita Ja” – Ja nie chcę odpowiadać na twoje pytania
- Reakcja wzruszania ramionami
- „Nie obchodzi mnie to.”; „I co z tego?”
- „Bo ja tak chcę.”
- „Może ma moc”: „Może masz rację.”
- Krótkie powtarzające się odpowiedzi
- Głośno i wyraźnie: „Nie podoba mi się to; nie wysmiewajcie się ze mnie.”

Murphy, Yarus, &
Quesal, 2007b

International Conference Fluency
Disorders:
Theory and Practice, Katowice, Poland,
2016

Pomyślny wynik interwencji logopedycznej u dzieci w wieku szkolnym

Wynikiem terapii jest to, że dzieci jākające się mogą skupić się na poprawie:

- sposobu postrzegania samych siebie
- jakości życia
- interakcji społecznych oraz sukcesów na gruncie akademickim
- umiejętności radzenia sobie z przeżywaniem i mobbingiem szkolnym

(Reichel i St. Louis, 2004)

Przed

Po

International Conference Fluency Disorders: Theory and Practice, Katowice, Poland, 2016

Bibliografia

- ASHA Childhood Fluency Disorders, <http://www.asha.org/Practice-Portal/Clinical-Topics/Childhood-Fluency-Disorders/>
- Chang, S. E., Zhu, D. C., Choo, A. L., & Angstadt, M. (2015). White matter neuroanatomical differences in young children who stutter. *Brain*, 138(3), 694-711.
- Coleman, C., Roccon, R., & Zerhusen, A. Treating School-Age Children Who Stutter: Objectives and Activities. <http://www.mnsu.edu/comdis/isad8/papers/ppt/ppt8.html>
- Coleman, C., & Yaruss, J. S. (2014). A Comprehensive view of stuttering: Implications for assessment and treatment. *SIG 16 Perspectives on School-Based Issues*, 15(2), 75-80. doi:10.1044/sbi15.2.75.
- Gabel, R. M. School Speech-Language Pathologists' Experiences with Stuttering: An Ohio Survey. *eHearsay*, 3, 5-23.
- Hood S. Thoughts on Stuttering Frequency and Severity. <http://www.mnsu.edu/comdis/kuster/sbhl/library/articles/severity.pdf>
- Hood, S., & Roach, C. (2001). I've Got a Secret – And It's Scaring Me to Death! Stuttering Home Page. Minnesota State University, Mankato; <https://www.mnsu.edu/comdis/isad4/papers/hood.html>].
- ASHA 2014 Schools Survey: SLP Caseload Characteristics, www.asha.org/uploadedFiles/2014-Schools-Survey-SLP-Caseload-Characteristics.pdf.
- Levitt, W. J. (1989). *Speaking: From intention to articulation*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Murphy, W. P., Yaruss, J. S., & Quesal, R. W. (2007a) Enhancing treatment for school-age children who stutter: I. Reducing negative reactions through desensitization and cognitive restructuring. *Journal of Fluency Disorders*, 32(2), 121-138.
- Murphy, W. P., Yaruss, J. S., & Quesal, R.W. (2007b). Enhancing treatment for school-age children who stutter II: Reducing bullying through role-playing and self-disclosure. *Journal of Fluency Disorders*, 32, 139-162.
- O'Brian, Jones, Packman, Menzies, & Onslow (2011). Stuttering severity and educational attainment. *Journal of Fluency Disorders*, 36, 86-92.

International Conference Fluency Disorders: Theory and Practice, Katowice, Poland, 2016

Bibliografia

- Reichel, I., & St. Louis, K. O. (2004). The effects of emotional intelligence training in graduate fluency disorders classes. In H-G Bosshardt, J. S. Yaruss, & H. M. Peters (Eds.), *Fluency disorders: Theory, research, treatment, and self-help* (pp. 474–481). Nijmegen, the Netherlands: International Fluency Association/Nijmegen University Press.
- Reichel, I. (2007). Emotional intelligence and stuttering intervention. 10th International Stuttering Awareness Day Online Conference. Mankato; <http://www.mnsu.edu/comdis/isad10/papers/reichel.html>.
- Ribbles, N. (2000). Stuttering: its multidimensional impact on school performance. *Perspectives on School-Based Issues*, 3, 20–22.
- Rüschi, N., Angermeyer, M. C., & Corrigan, P. W. (2005). Mental illness stigma: concepts, consequences, and initiatives to reduce stigma. *European psychiatry*, 20(8), 529-535.
- Thompe, T. (1990). Charles Van Riper: His Curse Became His Acclaim. <https://www.mnsu.edu/comdis/kuster/vanriper/ibhines/ibhines2.html>
- Van Riper, C. (1973). *The treatment of stuttering*. Englewood Cliffs: Prentice Hall.
- Van Riper, C., Dell, C., & Heaton-Reeves, N. (2008). The public school specialist in stuttering. International Stuttering Awareness Day Online Conference. <http://www.mnsu.edu/comdis/isad10/papers/vanriper21.html>
- Van Zaalen, Y., & Reichel, I. (2015). *Cluttering: Current views on its nature, assessment and treatment*. New York, Lincoln, Shanghai: Universe.
- Witmer, K., Tellis, G., Link, J., Ranocchia, A., & Tellis, C. (Nov. 2006). Assessing & Treating Stuttering in Schools: What Training is Lacking? Seminar, American Speech-Language-Hearing Association Convention, Miami Beach, FL.
- Yairi, J., & Ambrose, N. (2013). Epidemiology of Stuttering: 21st Century Advances *J Fluency Disord*. 38(2), 66–87.
- Yairi, E., & Ambrose, N. G. (2005). *Early childhood stuttering for clinicians by clinicians*. Austin: Pro Ed.
- Yaruss, J. S., Coleman, C. E., & Quesal, R. W. (2012). Stuttering in school-age children: A comprehensive approach to treatment. *Language, Speech, and Hearing Services in Schools*, 43(4), 538-548.
- Yaruss, J. S., Pelczarski, K., & Quesal, R. W. (2010). Comprehensive treatment for school-aged children who stutter: Treating the entire disorder. In B. Guitir & R. McCauley. *Treatment of stuttering: Established and emerging interventions* (pp. 215-244). Baltimore, MD: Lippincott, Williams & Williams.

International Conference Fluency Disorders: Theory and Practice, Katowice, Poland, 2016